

Vennligst meld adresseforandring

VINDEREN HISTORIELAG

Postboks 90, Vinderen
0319 OSLO

Hjemmeside: <http://home.sol.no/~pbache/vindhist.html>
Årskontingent kr 100,-
Bankkonto 0825 0409339
Telefon 22 50 70 83 - Per Henrik Bache, pbache@online.no
Redaktør Finn Holden, fholden@c2i.net

ISBN 0804-3256

29

INNHOLD

Redaktørens spalte	2. omslagsside
Innkalling til årsmøte	1
Finn Holden: Markagrensen	2
Veinavn i Aker	9
Arild Holland: Veinavn i Bydel Vinderen	10
Knut Olborg: Byutvidelse og grensesteiner	13
En søndag på Frognerstæren 1906	16
Kristiania og Holmenkollen 1910	18
En vinterdag på Holmenkollen 1908	19
Trolldene paa Tryvandshøiden 1923	21
Holmenkollen 1907	22
Vinderen 1917	22
Omvisning i Oslo Rådhus ved Øyvind Gaukstad	23
Innvielse av Roll & Ihlen 1931	24
Årsmelding 1998	25
Valgkomitéens innstilling	26
Årsregnskap og budsjett	27
Mattradisjoner fra Akershus ved Finn Holden	28
Måne over Eikaberg ved Finn Holden	30
Hvor er dette?	31
Sekretærens hjørne	32

MEDLEMSBLAD FOR

VINDEREN HISTORIELAG

BYDEL VINDEREN

8. årg.

Fra Frøen til Frognerstæren NR 1/99

REDAKTØRENS SPALTE

Lederen av "Norske Argus" i mellomkrigstiden, A. Lochmann, ga i 1924 ut en samling av avisartikler under tittelen Kristiania og Omegn i utklipp. De gjengis her med tillatelse fra forlaget, Cappelen.

Fra Historielaget for Grefsen, Nydalen og Kjelsås har vi fått ideen til å skrive en oversikt over veiene i bydelen med forklaring av navnene. Veinavnene kunne deles inn etter forskjellige prinsipper. Vi har valgt sektorer i håp om å dekke geografisk og historisk samhørighet.

En artikkelen om Markagrensen i TOBIAS fanget redaktørens interesse. Under arbeidet med artikkelen har jeg fått god hjelp av Terje Bergersen og Leif Thingsrud i Oslo byarkiv og i Oslo og Omland Friluftsråd. Bård Alsvik og Oddvin Lund i OOF har gjennomlest artikkelen. Jeg takker for hjelpen. Serien med anmeldelser fortsetter. Hittil har det vært sakprosabøker av interesse for medlemsbladets lesere, håper jeg. Denne gangen er det også en anmeldelse av en roman. Til gjengjeld gjelder dette en middelalderroman fra Oslo, skrevet av en av de beste kjennere av Middelalderbyen Oslo, Torill Thorstad Hauger.

"Mattradisjoner fra Akershus" er en ny bok som gir atskillig mer enn tittelen lover. Den forteller om tradisjoner ved de store høytider, om hvordan maten ble skaffet og oppbevart, om et menneskes liv fra hjemmefødsel til grav og om noen enkeltpersoners skjebne. Boka fortjener lesere.

Sangen til innvielsen av Roll & Ihlen skole i 1931 er tidligere sendt inn av et medlem av Historielaget. Det har ligget en stund hos redaktøren. Beklager.

Tema i neste nummer: Båntjern og Stenersenvillaen. Har noen stoff eller bilder derfra, er vi takknemlige.

Finn Holden

En alvorlig trykkfeil i forrige nummer: På side 8 var det en arkitekttegning av Skogen stasjon. Som alle leserne av medlemsblad nr. 2/98 vet, het arkitekten Glosimodt.

"**Hvor er dette?**" i forrige nummer var Nedre Svendstuen.

ÅRSMØTE 1999

Vinderen Historielag inviterer til årsmøte
mandag 22. mars 1999 kl. 1900
på Holmenkollen Restaurant

Saksliste til årsmøtet:

- 1) Valg av møteleder
- 2) Valg av referent og to medlemmer til å underskrive protokoll
- 3) Godkjenning av innkalling og saksliste
- 4) Godkjenning av årsmelding og årsregnskap
- 5) Innkomne saker til årsmøtet
- 6) Valg av nye styremedlemmer
- 7) Valg av valgkomite og revisorer
- 8) Årsprogram

Saker som medlemmene ønsker skal bli tatt opp på årsmøtet, besendt til sekretæren Per Henrik Bache senest én uke før årsmøtet.

Medlemmenes 5 min. Årsmøtet avsluttes ca. kl. 1930.

Etter årsmøtet kåserer
professor Asbjørn Klepp: "Myter i norsk skihistorie"

Etter møtet inviterer vi til en enkel servering (smørbrød + kaffe/te) kr 70,- som betales ved bordene. Muligheter for å kjøpe øl/vin ekstra.

Velkommen til årsmøtet

På vegne av styret
Anne-Wenche Ore
leder

MARKAGRENSEN

AV FINN HOLDEN

Markagrensen er et viktig begrep. For mange Osloborgere er den et hellig begrep som ingen må gå til angrep på. For andre kan nok Markagrensen være verdifull, men, sier de, når Oslo mangler byggetomter, må vi også se med nye øyne på Markagrensen. Det kan ikke være galt å flytte grensen noe når behovet for byggetomter er så stort.

Svendsstuen skole og Markagrensen

Dette forholdet ble illustrert da tomtene for Svendsstuen skole skulle bestemmes. Kommunen vedtok tomtene rett nedenfor Midtstuen stasjon, noe Fylkesmannen for Oslo og Akershus imidlertid satte foten ned for. Begrunnelsen var at tomtene var for liten og det gikk en turvei over den. Fylkesmannen foreslo i stedet at skolen ble anlagt på nordsiden av Holmenkollbanen, dvs. innenfor Markagrensen. Dette møtte igjen mange protester, Markagrensen skulle ikke røres. Resultatet ble, som vi alle vet, at Svendsstuen skole ble anlagt på området til Oslo Skogvesen, nedenfor Ankerveien.

Det kan være naturlig å stille en del spørsmål: Når ble Markagrensen vedtatt? Hva var begrunnelsen for vedtaket? Er den i det hele tatt vedtatt? Har vedtaket ellers vært bestridt i vårt nærmiljø?

"Den sorte grense"

I Informasjonsblad fra Oslo byarkiv, TOBIAS, nr. 3/1998, gir Bård Alsvik ett svar. Han skriver: "I Generalplan for Stor-Oslo av 1934 ble det tegnet en svart strek inn på kartet som markerte skillet mellom bebyggelsen og skogen. Streken gikk i flukt med kote 220, det vil si så langt opp i åsene rundt byen man klarte å føre vannet med naturlig trykk. Dermed var det som den gang gikk under navnet "den sorte strek", og som i dag kalles markagrensa, fastlagt." Friluftsorganisasjoner har vernet om Markagrensen, og bystyret har i stor grad fulgt denne opinionen. I løpet av vel 60 år har Markagrensen oppnådd en nærmest hellig status. Markagrensen dannet overgangen mellom bygeområdet på 142 km² og skogen. Ved fastsettelsen av grensen for bygeområdet ble det dels tatt hensyn til vern av friområder, dels til vern om nedslagsfeltet for byens drikkevann, men også hensyn til tekniske og økonomiske muligheter for utbygging. Særlig i Groruddalen gikk markagrensen i flukt med kote 220, som var den absolute grense for å føre fram vannet med naturlig trykk. Så langt Alsvik.

Andre kilder gir annen informasjon. I "Nordmarka" nevner Ragnar Frislid at "...i 1938 ble "den sorte strek" lansert. Denne magiske streken skulle bokstavelig talt slå ring om de enkelte delene av Oslomarka, den var ment som en uoverstigelig grense: Innenfor ringen skulle ikke noe inngrep finne sted,

bortsett fra det som følger av friluftsliv og tradisjonelt skogbruk." (s. 82).

I "Marka fra A til Å" foreligger en tredje versjon: "I 1939 presenterte Nils Houge i Oslo og Omland Friluftsråd en skisse for avgrensning av Oslomarka, "Den sorte strek" som den er blitt kalt. Den omfattet omtrent samtlige områder som i dag regnes for å tilhøre Oslomarka og fikk stor betydning for det videre sikringsarbeidet." (BTG = Bjørn T. Grydeland, s. 166)

Nye spørsmål: Hva er grunnlaget for 3 forskjellige årstall for "den sorte strek"? Hvorfor ble "den sorte strek" lagt akkurat slik? Når ble betegnelsen "den sorte strek" endret til Markagrensen? Oppslagsverket "Marka fra A til Å" har ikke Markagrensen som oppslagsord. Oslo byleksikon har det, men oppgir ikke årstall.

Motstridende interesser i Oslomarka

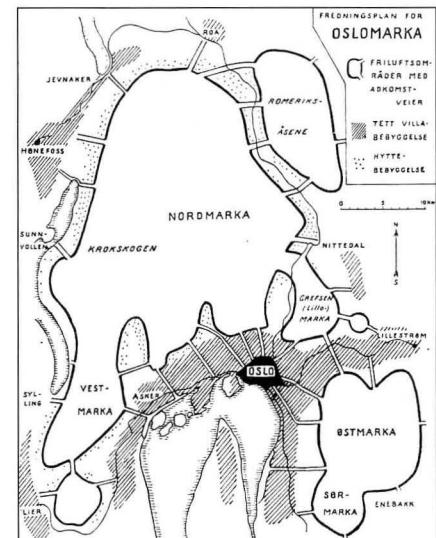
I et tidligere nr. (nr. 1/98) har jeg tidligere nevnt utviklingen i friluftsinteressene i Norge, spesielt i Oslo. Oslos eldste utfartssted, Sarabråten, ble kjøpt av Thomas Hefty i 1856, bygd til sommersted for familien og senere åpnet for allmennheten. I 1864 kjøpte Thomas Hefty Frognereterskogen og åpnet også dette området for publikum.

Fra 1870-årene økte skiinteressen sterkt med skikonkurranser og skiturer, først til Frognerstolen og Slakteren. Etter at Holmenkollbanen kom til Besserud i 1898, og senere til Frognerstolen, ble skiturene lengre, Skjennungstu og senere Kikut ble bygd. Fridtjof Nansens skitur over Grønland og

Holmenkollrennene fremmet enda mer folks skiinteresse. En rekke idrettsklubber bygde hytter i Nordmarka. Friluftsfolk kunne overnatte på gårder, setrer og husmannsplasser innover i Marka. Sommer og høst ble Marka brukt til fiske og sanking av bær. Marka ble brukt sommer som vinter.

Kristiania og senere Oslo kommune kjøpte områder av Marka, først Frognereterskogen av Thomas Heftyes enke i 1889. Senere kjøpte kommunen andre deler av Marka til glede for allmennheten. Den største grunneieren i Nordmarka, godseier Løvenskiold, ga i 1924 bort Kikutstuas tomt på 7 mål for en årlig festeavgift på kr 5,-.

Men det store Oslomarkaområdet kunne ikke bare brukes til friluftsliv. Grunneierne, Løvenskiold og Oslo kommune, drev skogsdrift, og dette

Fra Nils Houge,
Oslomarka som naturpark

krever igjen veier for biler og maskiner. Befolkingen i Oslo skulle ha drikkevann fra Nordmarka, og strøm skulle fraktes i ledninger fram til byen. Samtidig krevde befolkningen på 253 000 i den lille hovedstaden på 16.3 km² i 1930 tomter til boligbygging. Alt dette skapte et press på hele Oslomarka. Det er også årsak til at reguleringsjefen utarbeider Generalplanen for Stor-Oslo i 1934 og til at friluftsinteresserte i 1936 stifter Oslomarkas Friluftsråd, senere Oslo og Omland Friluftsråd.

Sammenslåingen av Oslo og Aker i 1948 resulterte i en befolkning på 434 000 mennesker i 1950 på 453 km². Tomteproblemene var løst for kommunen for noen tiår. Men kommunens generalplaner går ut fra en framtidig befolkning på rundt 700.000 mennesker.

Generalplanen for 1934

Med generalplanen fulgte et kart over Stor-Oslo med en grense mot Oslomarka. Det er en hovedinteresse å bevare drikkevannskildene. "...det samlede erhvervede eller "sikrede" området nu strekker sig nogenlunde fra Bogstad og Blindernskogen (en linje trukket over Lillevann-Skomakertjern-Bjordammen) i vest til herredsgrensen (en linje trukket over Mærrahaugen-Breisjøen-Alunsjøen) i øst og fra de bebryggede Akersstrøk i syd til Lørensetertjern, Skjærsjøen og Øiungen i nord.

De forannevnte servitutter fastsetter bl.a. at vedkommende arealer ikke må utparselleres til bebrygelse med våningshus og heller ikke av eieren ytterligere bebrygges, og at Oslo kommune ved

eventuelt salg skal ha forkjøpsrett. Servituttene er gyldige så lenge Oslo uttar drikkevann til eget behov fra Maridalsvannet, likesom de bortfaller hvis kommunen på sine egne erhvervede arealer selv foretar sådan bebrygelse som etter servituttene er forbudt den annen part.

Hele det område som det er pekt på her er på generalplanen innlagt som naturpark, og det bør tas sikte på å arrondere det ved systematisk kjøp eller avtaler i den utstrekning generalplanen angir. Det kan særlig pekes på strøk som partiene ved Ullernåsen, det sydlige Nordmarka og Kolsås, der bør tilknyttes naturparken." (Generalplan for 1934, s. 202).

Men planen selv bruker ikke uttrykket den "sorte strek" som skille mellom naturparken og bebrygelsen.

Planen av 1934 foreslo også turveier og skiveier. "Dette forslag om atkomstlinjer for skiløpere og gående fra sentrale boligstrøk til friluftsområdene vakte oppsikt. (...) Det viser seg at mange mennesker helst vil gå fra byen selv om det er kommunikasjoner like ved. Utarten på ski eller til fots oppover Frøen og Gaustadjordene fra Majorstua stasjon sommer som vinter er et eksempel." (Generalplan for OSLO 1950, s. 65)

Generalplanen foreslår to veier som skulle skjære gjennom østre og vestre Nordmarka.

Den første skulle være en "forlengelse av Maridalsveien, begynnende ved utløpet av byen gjennem Uelands gate og fortsettende gjennem det østlige Nordmarka til Harestuen, hvor den forener sig med Hadelandsveien...den betyr på strekningen byen-Harestuen en

forkortelse på 7-8 km."

Den andre skulle gå fra Drammensveien ved Skøyen "ført nordover parallell Sørkedalsveien til Brenna og på den sydligste strekning fortsatt i samme spor som den nuværende kjørevei til Ågårdslien." Veien kunne gå over Stubdal eller Ringkollen, men målet skulle være Hønefoss.

Generalplankomiteen mente at disse to veiene ikke ville ødelegge Nordmarka som naturpark. Tvert imot ville de gjøre "naturparken til allemanns eie ved i høi grad å lette adkomsten derhen." Veiene burde "suppleres ved fortsatte sportsbaner både i forlengelse av Tryvannsbanen og Sognsvannsbanen, Østensjøbanen og Bærumsbanen." (Forslaget, s. 136, 137 og 202)

Oslomarka som naturpark

I "Oslomarka som naturpark" la Nils Houge fram en plan for bevaring av Marka med en skisse til en fredningsplan for Marka. Her trakk han en bred sort strek rundt Oslomarka, men uten at uttrykket "sort strek" ble brukt. Han argumenterte sterkt for en bevaring av Marka mens det ennå var tid, før byen med villaer og veier hadde sett seg for langt inn. Houge var også svært redd for at utstrakt og tett hyttebygging i Marka skulle ødelegge friluftsområdet. Hverken i tekst eller på skissen foreslår Houge noen detaljert grense mellom byen og Marka. Likevel kan det tenkes at det er med utgangspunkt i denne skissen at uttrykket den "sorte strek" oppstår. Hougens bok kom ut i 1941, men han la tankene fram allerede i 1937, og det er

nok dette Frislid tenker på når han nevner året 1938.

Konflikter

Noen av de harde konfliktene knyttet til Marka skal vi referere fort, for de angår ikke Markagrensen. I de første årene etter annen verdenskrig var det konflikt om kraftgater gjennom Nordmarka. På samme tid var det konflikt mellom friluftsliv og hyttebyggere, som har endt med at de fleste kommuner rundt Marka har innført byggeforbud. I flere tiår etter krigen har det vært konflikt mellom skogbruk og friluftsliv om flatehogst, skogs bilveier og bruk av maskiner. Mange kulturminner i Marka er gått tapt.

Skiforeningen forsøkte i 1960-årene å få regjeringen til å utarbeide en overordnet plan for bruken av Oslomarka, og Oslo og Omland Friluftsråd utarbeidet en verneplan for Marka. Men departementet valgte i stedet å inngå en avtale i 1971 med Løvenskiold-Vækerø om bruk av Marka inntil man fikk utarbeidet en flerbruksplan for området.

Ragnar Frislid skriver at det i dag er tre lovverk som kan brukes i forvaltningen av Nordmarka:

1. Plan- og bygningsloven, som gjør det mulig å fastsette Markagrensen og regulere arealene som skogbruks- og friluftsområde.

2. Skogbruksloven, som kan pålegge skogeierne å ta visse hensyn til naturvern og friluftsliv.

3. Naturvernloven, som åpner

adgang til å frede utvalgte områder. (Frislid, s. 90).

"Skoggrense" mellom "marka" og utbyggingsområder

I byplansjefens redegjørelse i generalplanen for Oslo 1973 står det:

"Forslaget til grense mellom "marka" og nabokommunene følger Oslos grenser mot disse, mens grensen mellom "marka" og utbyggingsområdene i Oslo i prinsippet følger en "skoggrense" som ble fastsatt i "Generalplan for Oslo", sist godkjent av kommunestyret i 1960." Oslo bygningsråd vedtok 7.6.1972 en "generalplanvedtekts for del av Oslo, hvor grensen mellom utbyggingsområdene og Oslomarka er entydig fastlagt". (se neste side)

Når ble "skoggrensen" til "Markagrensen"? Seksjon for Leksikografi ved Universitetet i Oslo oppgir at de registrerte ordet "Markagrense" første gang i Aftenposten nr. 549 for 1976.

Miljøverndepartementet skyver på

Departementet startet i 1972 arbeidet med en flerbruksplan og lov for Marka. Både i 1974 og i 1981 møtte et lovforslag om vern av Oslomarka motstand i Stortinget. Regjeringen Willoch konkluderte i 1982 med at Marka skulle vernes etter eksisterende lovverk.

Miljøverndepartementet utarbeidet et forslag til grense for Marka med bestemmelser for vern av området. Alle

kommunene rundt Marka fikk oversendt forslaget i 1986 med anmodning om at det ble vedtatt som del av kommuneplanen eller i en egen kommunedelplan. Hvis dette ikke ble gjort, antydet departementet at det ville ta i bruk den nye Plan- og bygningsloven som trådte i kraft i 1986.

Oslos del av Oslomarka 1990

Byrådet i Oslo la i 1990 fram en "Kommunedelplan for Oslos del av Oslomarka". "Planen omfatter Nordmarka med Sørkedalen og Maridalen, Lillomarka, Gjelleråsen, Østmarka og Grønliåsen. Den fastlegger arealbruk, gir planbestemmelser for Marka og fastlegger grensen mellom byggesonen og Marka. Planen er juridisk bindende og skal erstatte det midlertidige plankravet (...)

Fastlagt markagrense er rettslig bindende. Grensen beholdes i hovedsak slik den er vist på kommuneplankart datert mars 82." (min uthvelse)

Byrådet anbefalte bystyret å vedta kommunedelplanen "som vist på kart med planbestemmelser datert mars 1990". Saken ble først behandlet av Byutviklingskomiteen, som ga følgende innstilling:

"1. Oslo bystyre vedtar kommunedelplan for Oslos del av Oslomarka som vist på kart med planbestemmelser datert mars 1990. (...)

5. Arbeidet med dokumentasjon og sikring av kulturminnene i Marka påbegynnes så snart som mulig."

Bystyret vedtok kommunedelplanen

Bygningsrådet behandlet deretter saken i møte 7. juni 1972, sak 210/72 og fattet enstemmig følgende vedtak:

- «1. Bygningsrådet vedtar i medhold av bygningslovens § 20 utkast til generalplan for del av Oslo, der områdene innen planens begrensning foreslås utnyttet til jord- og skogbruksområde og naturområde som vist på plan i målestokk 1 : 10 000 (7 kartblad a-g), datert 30. juni 1971, revidert 24. mai 1972.

Areal I. Nordmarka og Lillomarka

Grensen følger: Kommunegrensen mot Nittedal i øst fra stadfestet industriområde syd for Skysethogda, videre langs grensene mot Lunner kommune, Ringerike kommune og Bærum kommune i vest til Løvenskiold's eiendom vest for Bogstad golfbane 27/170. Videre langs turvei Al frem til Ankerveien og følger denne østover til kraftledning øst for Bogstad camping. Følger kraftledningen nordover frem til begrensningen av stadfestet plan for Holmenkollen felt E — følger dennes grense nordøst til turvei A3 videre nordover langs tur-

veien — går så i rett linje nordøst over 33/988 frem til bekken fra Strømsdammen og følger så kote 315 til eiendommen 33/159, langs dennes nordgrense og følger Rødkleivfaret ca. 130 meter sydover til utskilt tomt av 33/1145, langs dennes nordlige og østlige grense hvor den her løper sammen med grensen for stadfestet vedtektsområde i Holmenkollen frem til eiendommen 33/508 ca. 250 meter nord for Voksenåsen hotell. Følger 33/508's nord- og østgrense frem til eiendommen 33/1226 hvor igjen grensen løper sammen med stadfestet vedtektsområde i Holmenkollen frem til Holmenkollbanen ca. 250 meter vest for Midtstuens stasjon. Følger Holmenkollbanen frem til Skådalsbekken, går nord langs denne og 35/228 og øst langs 35/292 og 35/227. Følger enendoms-grensen 35/227, så langs Vettaliveien frem til 35/612 — fortsetter rundt følgende eiendommer i nordøstlig retning 35/241, 35/31, 35/613, 35/459, følger Vettaliveien og eiendommene 35/499, 35/442, 35/278, 35/495, 35/501, 35/500, 35/38 sydøst. Deretter går grensen sydover langs 35/137 og del av 35/118, 119 — så nordover rundt 41/156 og øst rundt 41/760. Østover langs 41/539 og 41/448 og videre følgende eiendommer i nordøstlig retning 41/449, 41/450, 41/451, 41/452, 41/453, 41/494, 41/493, 41/630, turvei B1 41/101, 41/602, 41/716, 41/601, 41/600, 41/599, 41/598, 41/597, 41/594, bøyer øst rundt 41/593 og 41/592. Videre sydvest langs følgende eiendomsgrenser 41/591, 41/640, 41/589, 41/619, 41/616, turvei B1 41/631, følger Risbekken sydøst langs 41/500, 41/517, 41/516, 41/515 og sydover langs 41/512, 41/541, 41/511, 41/510, 41/516, 41/342, 41/679 og 41/610 litt syd for Risbekkv. Her dreier grensen nordøst og følger turvei B1 42/1, som samtidig er planens begrensning for rammeplan Blindern — Sogn — ca. 65 m i sydøstlig retning frem til Sognsvannsbekken og følger denne nordover helt frem til Ankerveien syd for Sognsvann. Grensen følger Ankerveien rett øst frem til Sognsveien. Følger sistnevnte vei sydøst til Sognsvann stasjon 50/102 går langs denne først østsiden sydover til stadfestet plan for riksarkivet 50/14, rundt denne og sydøst langs følgende eiendommer

i bystyremøte 5. juni 1991 mot RVs to stemmer. Alle 19 kommuner rundt Oslomarka har vedtatt Markagrensen, sist Nannestad i 1993.

(Byrådsak 542 av 12.11.90, Protokoll fra bystyrets forhandlinger, sak 293, 1991, Aktstykker, Oslo kommune 1991, s. 488 og 492., 1991, s. 4)

Vettakollen

Vettakollen var allerede regulert til park av bystyret i vedtak av 16. september 1954. "Arealet ligger mellom Skådalsbekken og en linje trukket midt etter høyderyggen på Vettakollen. Det grenser i vest, nord og øst til kommunens skoger og i syd til villabebyggelsen. Midt gjennom arealet går en liten bekk til Minnedammen og topografisk er arealet karakterisert ved åsen mellom Skådalsbekken og Mindebekken med høyde fra 225 til 330 m.o.h. og av Vettakollens vestskrent med 390 m som høyeste punkt. Litt opp i denne skrenten går en smal kjørevei, Vettaliveien. Til park er regulert ca. 535 mål. I området ligger enkelte hus, som ikke inngår i parken, men det var forutsatt at bare en del av tomtene tillates innkjørhet."

(Aktstykker Oslo kommune, sak nr. 49, Bystyrets forhandlinger 1957-58)

Kommuneplan 2000

I utredninger i 1980-årene har kommunen pekt på 3 alternativer for å løse boligmangelen i framtiden: ta områder av Marka, fortetting i eksisterende byområder og å lede familier til nabokommunene.

I "Kommuneplan 2000", lagt fram i februar 1999, anbefaler plan- og bygningsetaten å satse på havnearealene, næværende industriområder, og områder nær kollektivbaner. Boliger for 70.000 mennesker skal bygges uten å røre Markagrensen.

Litteratur:

- Aktstykker i Oslo kommune 1934-1991, Oslo byarkiv.
Frislid, Ragnar: Nordmarka - Natur, historie og friluftsliv, Oslo 1996.
Generalplaner for Oslo 1934, 1950, 1960, 1973, Oslo byarkiv.
Hals, Harald: Fra Christiania til Stor-Oslo, Oslo 1929.
Hauger, Tore: Markagrensens historie, uttrykt manus, Oslo og Omlands Friluftsråd.
Houge, Nils: Oslomarka som naturpark, Oslo 1941.
Marka fra A til Å, Leksikon for Oslomarka, red. H.O.Christophersen og Trond A. Svensson, Oslo 1984.
Oslo byleksikon, 3. utgave, Oslo 1987.
TOBIAS, Informasjonsblad for Oslo byarkiv nr. 3/98. Tittelen henspiller på Tobias i tårnet i Kardemomme by. Oslo byarkiv holder bl.a. til i 15. etasje i Østre tårn på Rådhuset.
Vevstad, Andreas: Det begynte med Frognereterskogen, Oslo 1989.

VEINAVN I AKER

De eldste veiene fikk navn etter den gården, det distriktet eller den byen de første til. Navnet skapte sjeldent vansker, men det kunne skje. Ifølge branntakster i Oslo byarkiv var f.eks. Hasselbakken to steder i Vestre Aker i 1903, henholdsvis på Skøyen og Blindern. I mellomkrigstiden var det 7 steder i Aker som het Hasselbakken, i tillegg til de to nevnte, på Ullern og Tåsen i vest, på Lambertseter, Økern og Kastellet i øst.

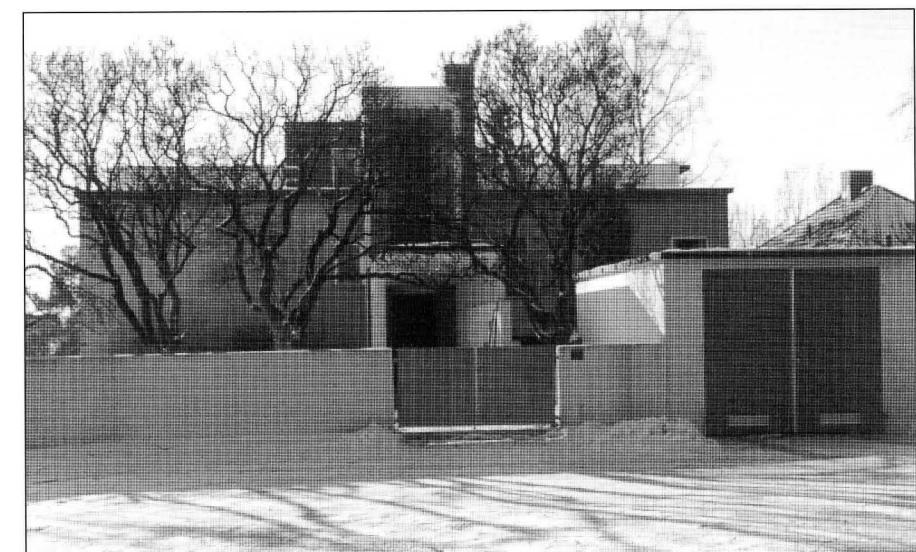
Etter hvert som gårdene ble utparselert til bebyggelse, måtte navnene formelt fastsettes av herredsstyret. De første offentlige veinavn i Aker ble bestemt i 1904.

Veinavnskilt var eldre. Herredsstyret hadde bevilget penger til de 10 første veinavnskilt i 1892, 5 i Vestre Aker, 5 i

Østre Aker, 250 kroner til stolpene og 420 kroner til anbringelse av skiltene.

Aker herredsstyre bestemte regler for veinavnene. Navn på personer som er i live, må ikke anvendes som veinavn, og man skulle unngå navn som kunne forveksles med andre vei- eller gatenavn i Oslo eller Aker. Som regel kom forslag til veinavn fra interesserte velselskap, grunneiere eller fra kommunens tekniske etater. I 1904 hadde veinavnskiltene sorte bokstaver på hvit bunn. I 1926 gikk kommunen over til hvite bokstaver på grønn bunn og i 1928 til grønne bokstaver på hvit bunn.

(Hovedsakelig fra AKER 1837-1937, bind 4, ved Finn Holden)

Inngangsparti til Villa Dammann. Foto: Finn Holden

VEINAVN I BYDEL VINDEREN

AV ARILD HOLLAND

Vinderen Historielag vil i kommende nummer av medlemsbladet gi en kort omtale av veinavnene i bydelen. Valg av veinavn virker ofte tilfeldig. Noen personnavn er forbundet med bydelen som f.eks. Rasmus Winderens vei, mens Haakon den Gode ikke har noen tilknytning til Bydel Vinderen. Svalbardveien har intet med bydelen å gjøre. Vinderen Historielag tar gjerne imot kommentarer eller rettelser til beskrivelsene.

Vi skal i det følgende se på veiene i bydelens sydøstre hjørne, avgrenset av Apalveien - Rasmus Winderens vei - Slemdalsveien.

Slemdalsveien

Oppkalt etter husmannsplassen Slemdal under Ris gård. Veien er en typisk "endepunkts-vei" fra Majorstuen til Slemdal og var opprinnelig anleggsvei for byggingen av Holmenkollbanen. Veien følger derfor banens trasé. Veien nedenfor Hafslundveien var banelegeme for Holmenkollbanen frem til 1930-årene. Navngitt 1907.

Lille Frøens vei - Frøensalléen

Veiene er oppkalt etter Lille Frøen gård (Slemdalsveien 25) og ble opparbeidet ved utparselleringen av gården. Frøen var en vingård, sammensatt av fjor og

vin (fruktbar eng). Gården var i middelalderen kirkegods, men ble etter reformasjonen krongods. Hoved-bygningen ble oppført i 1802 og ble av Komitéen for bevaring av de gamle Akergårder beskrevet som "raffinert" og "en av de beste i Aker". Bygningen er fredet. Haveanlegget er bevart. Navngitt 1919.

Apalveien

Veien begynner i eplehaven på Lille Frøen gård. Apal er gammelt norsk navn på epletre. Navngitt 1917.

Villaveien

Navnet har sin opprinnelse i villa-bebyggelsen på begge sider av veien. Navngitt 1919.

Gjenveien

Gjennomgangsvei, dvs. snarvei mellom Apalveien og Villaveien. Navngitt 1930.

Vinderneveien

Oppkalt etter Vinderen gård. Navnet kommer sannsynligvis fra Vind-ern, dvs. den "vindedde" (buede) elven (Sognsvannsbekken). Endelsen - ern er en suffiks uten mening. (Som Stav-ern). Gården lå opprinnelig under Nonneseter og Hovedøen kloster, men ble etter reformasjonen krongods og senere solgt. Av gården er bare våningshuset bevart.

Vinderen gård er opphav til flere av veinavnene i området. Navngitt 1917.

Rasmus Winderens vei

Veien var tidligere en del av Blinderveien som var en av hovedårene fra Christiania til Vestre Aker. Den het Ullevålsveien frem til Kirkeveien, derfra Blindernveien til Vinderen og fortsatte som Holmenveien frem til Smestad. Blindernveien (navngitt 1850) ble delt, da Sognsvannsbanken ble ombygget. Veistykket fra Blindern stasjon til Slemdalsveien fikk navnet Rasmus Winderens vei etter eieren av Vinderen gård 1823-54.

Anne Maries vei

Anne Marie Winderen (1850-1933) var gift med Jens Peder Rasmussen Winderen som eide Vinderen gård fra 1873. Hun satt deretter som eier av gården sammen med sine barn til 1933. Anne Maries vei har flere fine eksempler på trevillaer i funksjonalistisk arkitektur. Navngitt 1934.

Fossefaret og Kvernstien

Oppkalt etter et stryk i Sognsvannsbekken. I fossen som bekken danner syd for Rasmus Winderens vei, finnes fundamentet etter en gammel mølle. Navngitt 1938.

Damkroken

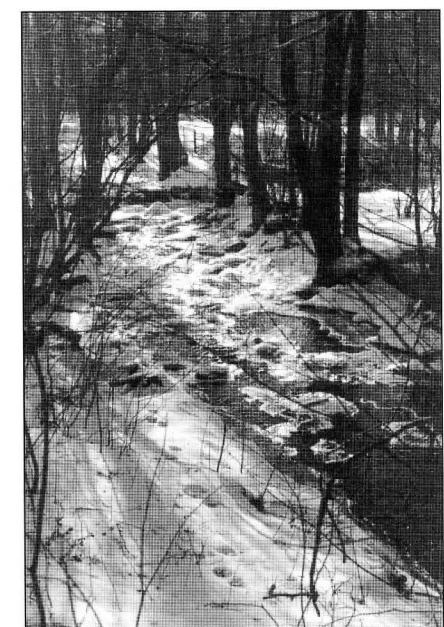
Blindvei inn til deltaet nedenfor Sognsvannsbekkens stryk. Navngitt 1938.

Tunfaret

Veien går over tunet på Vinderen gård. Navngitt 1937.

Havna allé

Oppkalt etter eiendommen Havnen (Østre Gaustad gård - Havna allé 7). Alléen er kjent for sin funksjonalistiske bebyggelse. Mens husene på vestsiden er i mur, er de på østsiden i tre og mur. Alléen avsluttes av en villa som utgjør et hovedverk i norsk funkisarkitektur ("Villa Dammann" - arkitekter: Aasland og Korsmo). Ved hjørnet av Havna allé og Rasmus Winderens vei lå Risværket - et mindre teglverk som ble etablert for å levere murstein til byggingen av Gaustad Asyl og Vestre Aker Kirke. Navngitt 1932.

Nederste del av Vinderenfossen.
Foto: Finn Holden

Hafslundveien

Oppkalt etter industribedriften Hafslund som hadde sin hovedadministrasjonsbygning her. Navngitt 1938.

Ivar Aasens vei

Oppkalt etter sprogforskeren og forfatteren Ivar Aasen (1813-1896). Navngitt 1906.

Haakon den Godes vei

Oppkalt etter kong Haakon I "den gode" Adalsteinsfostre (934-961). Navngitt 1906.

Sverrestien

Oppkalt etter kong Sverre (1177-1202).

Villa i funksjonalistisk stil i Havna allé. Foto: Finn Holden

Det må sies at det er en meget beskjeden gangvei som er blitt tildelt en av Norges mest kraftfulle middelalderkonger. Navngitt 1917.

Kildene er hovedsakelig:

- Oslo Byleksikon (de forskjellige utgaver).
- Arno Berg: Den gamle bygningskultur i Aker. Oslo 1955.
- Pål Henry Engh og Arne Gunnarsjaa: Oslo - en arkitekturguide. Oslo 1984.
- Arild Svensgam: De er døde - men lever i Oslo! Gateskiltene i Oslo oppkalt etter avdøde personer. Oslo 1993.
- Harald W. Orvin: Fra Majorstuen til Holmenkollen. Oslo 1992.
- Akers historie. Supplementsbind. Oslo 1947.

BYUTVIDELSE OG GRENSESTEINER

AV KNUT OLBBORG, LOKALHISTORIENS VENNER, SØGN OG OMEGN

Byutvidelsen i 1878 satte håndfaste spor etter seg. Den nye grenselinjen som startet i sydøst ved Kongshavn, fortsatte nordvestover til det nordligste punkt, ved en liten husklynge aller øverst på Voldsløkka. Her står grensestein nr. 65 i rekken av de i alt 81 markeringene. Mot vest gikk linjen over Nordre gravlund og Adamstuen for deretter å følge Kirkeveien ned til Majorstua. Siste del av markeringslinjen fulgte Frognerbekken ned til vannspeilet i Frognerkilen.

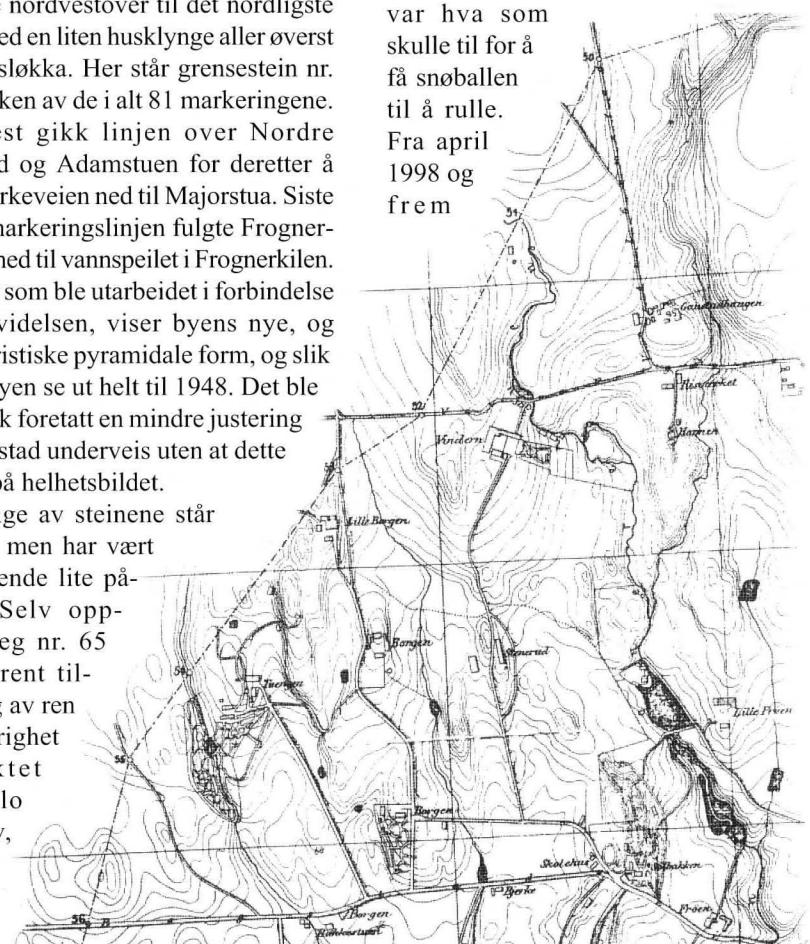
Kart som ble utarbeidet i forbindelse med utvidelsen, viser byens nye, og karakteristiske pyramidale form, og slik skulle byen se ut helt til 1948. Det ble riktignok foretatt en mindre justering på Etterstad underveis uten at dette endrer på helhetsbildet.

Mange av steinene står fortsatt, men har vært forbausende lite påaktet. Selv oppdaget jeg nr. 65 ved et rent tilfelle, og av ren nysgjerrighet kontaktet jeg Oslo byarkiv,

hvor Leif Thingsrud kunne hjelpe meg både med kart og dokumentasjon. Etter å ha funnet 5 steiner på strekningen Voldsløkka - Adamstuen, var tiden inne til å få hjelp fra publikum. Aftenposten Aftens helsides oppslag

var hva som skulle til for å få snøballen til å rulle.

Fra april 1998 og frem

Grensen med grensesteiner fra nr. 56 ved Sørkedalsveien til nr. 50 ved Rikshospitalet.

til i dag har entusiastiske enkeltpersoner gjenfunnet i alt 36 av de opprinnelige 81 grensesteinene fra byutvidelsen i 1878.

Byutvidelsen i 1878 var en "klok av skade operasjon". Det som fulgte i kjølvannet etter utvidelsen i 1859, hadde gitt politikerne i Kristiania og Aker en lærepeng. Industrialiseringen langs Akerselven hadde ført til urbanisering og et enormt behov for små og billige boliger. Dette var vanskelig å realisere innenfor byens egne grenser, hvor byggeforskriftene påla murtvang, og hvor brannforskriftene stilte strenge krav. I Aker derimot var forholdene enklere, og resultatet ble en omfattende, og særdeles ukontrollert trehusbebyggelse like utenfor den nye grensen. Utbyggingen av Vålerengen, Kampen, Rodeløkka, Tershov, Sandaker, Bjølsenjordet og Moløkka foregikk med lynets hastighet, og i vest fikk man i mindre målestokk noe av det samme på Balkeby og Briskeby.

Meningen med utvidelsen i 1859 hadde vært å gi byen nye vekstmuligheter innenfor egne grenser, men også å inkludere de tettbygde forstedene som naturlig hørte til. Gamlebyen, Grønland og Grünerløkka ble innlemmet, og vest for Akerselven ble bymarka omsider en fullverdig del av byen. På denne måten ville også Kristiania overta ansvaret for en fattigomsorg

som Aker ufrivillig hadde fått i fanget. Manglende konsekvensutredning førte som vi har sett til det motsatte.

For å unngå tilsvarende utilsiktede følger, ble det i 1878 tatt helt spesielle forholdsregler. I reguleringsplanen for byen ble det bestemt at bygge- og brannforskriftene for Kristiania også skulle gjøres gjeldende for "den del av Akers herred, der ligger Kristiania nærmere end 1,4 km indenfor de ved kongelig

resolution av 24. desember 1877 fastsatte grænselinjer." Også denne ytre linje ble markert med grensesteiner.

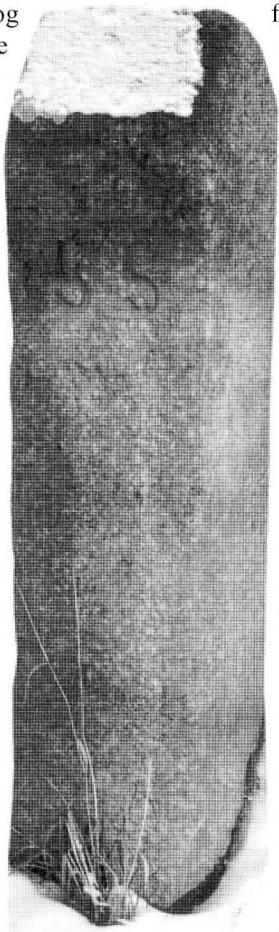
I Bydel Sogn har vi gjenfunnet tre slike steiner, og ser vi nærmere på kartdokumentasjonen, og leser referatet fra "Departementet for det indre", dokument nr. 9 1878, går det frem at det innenfor Vinderen Historielags særlige interesseområde, ble utplassert fem steiner som skulle markere denne spesielle ytre grense. Hvis steinene har fått stå noenlunde i fred, rager de ca. 50 til 100 cm over bakken, og er 30 x 30 i bredde og tykkelse. Toppen er kileformet og på to sider er hugget inn steinens nummer. Fra Gaustad til Bogstadveiens nordside finner vi numrene 50 til 56. Hvis man skal spore opp steinene, er det en fordel å starte leteaksjonen før ugress og bladverk gjør det vanskelig.

Petter Heier har funnet og dokumentert stein nr. 67, 69 og 70 på Bygdøy, og byantikvaren

er informert om funnene Ikke alle grensesteinene er i like god forfatning.. Det er mye som taler for at det er i siste liten, i mange tilfeller kan det være nødvendig med en redningsaksjon.

Hvis man er litt raus når det gjelder å trekke konklusjoner, kan det være at den fysiske markeringen som fant sted i forbindelse med byutvidelsen i 1878, var det som skulle til for å få ordnede

vekstmuligheter for byen, både innenfor og utenfor den nye grensen. Man anførte i premissene i 1878 at byen med den nye utvidelsen hadde fått albuerom " i uoverskuelig fremtid ". For oss som kan se det hele i historiens lys, fikk faktisk herrene i de to berørte kommuner, og de endelige beslutningstakere i Stortinget rett i sine forhåpninger. Særlig lengre enn 70 år er det vanskelig å spå om fremtiden.

Over: Grensestein nr. 40. Foto: Knut Olborg

Til venstre: Grensestein nr. 55 i Solskinnskroken 3. Foto: Finn Holden

EN SØNDAG PAA FROGNERSÆTEREN

EN DANSK BESKRIVELSE

Kristiania, 18. Januar 1906.

Tindrende Sol over snedækkede Vidder, dybblaas Himmel og slanke hvidt pudrede Graner over den granitgraas Klippeveg, saaledes saa den berømte Holmenkollen ud, da vi forleden Søndag var naaet herud fra det i gullig Taage indhyllede Kristiania, skriver Cib. i dansk Nationaltidende.

Til Trods for de ca. 3 Kvarter Sne af ekstra god Kvalitet, som var faldt i Løbet af Natten, var der ikke en Skiløber at øine paa Holmenkollen; Alt hvad Kristiania med Omgivelser kunde yde af Skiløbere og Kjælkeagere drog nemlig den Dag til Frognersæteren.

En ustanselig Strøm bevæget sig stadig fra den elektriske Banes Station ved Holmenkollen ad den vidunderlig smukke Vei til Frognersæteren.

Man ser unge, slanke Nordmænd med Shagpiben i Munden og Bjørneskindshuen paa Hodet smidig og hurtig sno sig frem paa Skierne mellem adstædige Turister, der forfærdet hopper til Siden, naar Skiløberne allerede forlængst er borte.

Kvikke, ranke, skiløbende Jenter i smagfulde Dragter faar uvilkaarligt Øinene til at straale og Hjertet til at slaa hurtigere hos de beundrende unge Mænd. Hist "kjælker" et Par Smaapiger nedad en Skraaning og ruller omkuld i den bløde Sne, mens de udstøder henrykte Hvin; her prøver et Par forvovne Gutter, hvem der kan springe længst paa

Ski, og stadig bevæger Strømmen sig, indtil den naar Frognersæteren.

Vi indføde Kjøbenhavnere, der er vant til at se noget af en Bedrift i at ha "kjælket", nedad Djævlebakken uden at brække andres eller egne Underekstremister, saa med Rædsel, hvordan Skier og Kjælker her paa Frogner-sæteren styrtede lige mod Folk for saa i sidste Øieblik at svinge udenom eller mellem de efter vare Begreber i Livsfare svævende Personer.

Folk her tog alt sligt med en imponerende Koldblodighed, de kunde flytte sig netop saa meget, som de skulde, for at Kjælken eller Skiløberne kunde slippe forbi og det uden Spor af Panik, en Egenskab, som vi beundret.

Til Trods for vor store Udygtighed i den ædle Kjælkesport, beslutter vi at forsøge en Tur nedad Banen.

Denne, der kun er saa bred som en Spadserssti i Aborreparken i København, snor sig sterkt. Faldene er tit bratte og Svingerne saa skarpe, at de maa garderes med Bordskraaninger, hvorpaa de 90 pct af Skier og Kjælker vælter til stor Fryd for de mange interessertere Tilskuere, der med Forkjærlighed placerer sig saadanne Steder.

Paa en Kjælke med en Styrestang paa 10 Alen slæbende efter os, gjør vi et endogsaa særdeles vellykket Forsøg paa at komme ned af den omtalte Bane. Ganske vist væltet vi paa diverse Bordskraaninger, vel brækket vi Styrstangen, da vi ikke forstod at bruge den ganske udadelligt, og unegtelig kunde vi tilsidst

hverken se det ene eller det andet, da Sne fyldte Øine, Næse, Ærmegab og Mund, men ned var vi kommet uden at ha foraarsaget et eneste Ulykkestilfælde til Trods for den rige Leilighed, som der var hertil.

Da vi endelig en Time efter Nedfartens Begyndelse er kommet op ad den samme Sti, som vi før kjørte ned af, hørtes Raabet: "Kongen kommer", og kort efter sees Kong Haakon og Dronning Maud komme spadserende paa Veien fra Voksenkollen, venligt hilsende paa de mange patriotiske Skiløbere, der omgav dem.

Kongeparrets i Forveien meget store Popularitet forhøjes yderligere af den store Interesse for Ski- og Kjælkesport, som begge Majestæterne lægger for Dagen.

Kong Haakon sender straks den Slæde bort, som ventet ved Frogner-sæteren, mens saavel Kongen selv som

Fra Ulvestad: Holmenkollen på postkort

Dronningen, hver paa sin Kjælke og med sin Styresmand, i susende Fart lader staar til nedad den smale og snoede Bane med de bratte Fald og Bord-skrenterne.

Og de Hundreder af Skiløbere, som ved Kongens Ankomst til Frogner-sæteren modtog ham med sin Hilsen, flyver nu ad banede og ubanede Veie ned ad Skraaningen efter sin Fyrste, mens Frogner-sæteren knapt et Minut efter Kongens Besøg ligger næsten mennesketom.

Dog kun kort varer det, før Ungdommen igjen vender tilbage og etter klinger Latteren, og efter lyder det prægtige norske Sprog fra friske unge Struber heroppe i den klare, rene Luft mellom snetunge, alvorlige Graner indtil Skumringen falder paa, og Sæteren langsomt tømmes for det myldrende Liv, der nys pulsere saa kraftigt.

Tvedestrands og Omegns Avis
27. jan. 1906

KRISTANIA OG HOLMENKOLLEN

SET MED FREMMEDE ØINE

Kristiania selv er ved vintertid likesaa stilløs som ved sommertid, likesaa arkitektonisk usammenhængende. Den er vokset altfor fort, og der er saa godt som intet faspræget fra fortiden, som kan dække over jobbetidens forsyndelser. Og føret er tøveirsager endnu værre end i København. Der kjører vi dog saa nogenlunde sneen bort, her maa man la den ligge av hensyn til, at masten alle vogner ved vintertid avløses af slæder. Og sneen er i løpet av et par dager en hæslig, sort masse. Brolægningen er meget daarligere end Københavns. Hullerne og vandpytterne er mangfoldige. Smukt er egentlig bare veien om Akershus fæstning, op Karl Johan mot Slottet og ut Drammensveien.

Men omegnen, Holmenkollen-

Det er med rette, at danskerne søger hitop. De burde bare i endnu langt større tal søke op til al denne skjønhed og sundhet. Kurtiden for nerver vil sikkert i fremtiden bli vinteren i de lande, hvor man er saa lykkelig virkelig at ha en vinter. Bare at gaa et par timers tur gjennom et solbeskinnet snelandskap er som en forryngelse. Det er som blir hver for slidt celle erstattet med en ny, spændstig. Og man føler likefrem at ens bleke blod er blit rødt. Man forstaar, hvorfor nordmændene, som vi om vinteren udeler træsko til fattigfolks barn, gir fattige skolebarn ski, lager skikursus for dem og bringer dem op fra de kvalme stuer i bakernes og fjeldenes rene luft. Og naar

saa mangen graanet mand er spænstig og klarøjet, er det sikkert ogsaa vintersportens skyld. Der er i Kristiania en skiklub, hvis medlemmer alle er over 50 aar.

Der er mellem disse graaspængte gutter professorer, grosserer, læger, generaler. Vintersporten er overhodet det store, demokratisk forenende baand.

Efter at ha meddelt hvad han har trodd at se, at Kristianiadamerne driver en ganske hysterisk forydelse med kronprins Olav, fortsætter korrespondenten:

Der kommer akende nedover bækkerne enslige, ældre damer, med briller og dype, sædelige rynker i panden. Men først og fremst kommer Norges unge piker glidende paa skierne, rutschende paa kjælkerne. Som de sitter der, med røde kinder og straalende øine, synes de en at være verdens deiligste kvinder. Det er den ungdom, som Bjørnson med en oldings forelskelse har skildret i "Naar den ny vin blomstrer", den pikeungdom, som man intetsteds finder, undtagen i Norge, og som man kanske ikke finder om 50 aar. De er maaske til den tid finere, yndefuldere, mere bykultiverte, saadan som københavnerninden er det. I Kristiania, i denne indflytterhovedstad, har de unge piker endnu bevart landets sundhet og rødhvite kinder, de har kun avstreifet landets skyhet og stivhet. Det er en bedaarende overgangstype, og mest bedaarende en vinterdag paa en sportsplads i en bys nærhet.

Dagbladet, 10. januar 1910

EN VINTERDAG PAA HOLMENKOLLEN

I et af sine eldste Numere indeholder "Hamb(urger) Corresp(ondent)" en Marts-Skildring fra Holmenkollen, hvori det bl a heder:

Christiania ligger endnu i Vintersøvnen. Der falder en fin, haard Sne, og en let Kulde holder den sammen. Det er den rette Tid til at besøge Holmenkollen. Fra Majorstuen, Sporveiens Endepunkt, fører Holmenkolbanen os paa en halv Time op til Holmenkollen. Ski og andre Sportsredskaber surres paa en praktisk Maade fast udenpaa Vognen. I langsom Stigning fører Banen forbi Granholt og over Fyldninger og Broer op til Endestationen Holmenkollen, som ligger i en Høide af 300 Meter. Jeg steg ud og saa mig om. Meterhøi laa Sneen paa begge Sider af Veien, som fortsatte endnu høiere opover. Gran- og Furutrærernes Grene boiede sig dybt under den hvide Tyngde, og det var besværligt at gaa i den nyfaldne Sne. Ensomt og stille var der rundt omkring, og en ubeskrivelig let og klar Luft lokkede mig til at stige videre mod Høiden. Af og til fornam jeg Lyden af Bjelder, saa stilt og dæmpet, at man ikke rigtig vidste, om Klangen kom fra det Fjerne eller fra ens nærmeste Nærhed. Hist og her kigede et ægte norsk Træhus med fremspringende Tag og brede Verandaer frem mellem de snetunge Trær. Min uforstyrrede Ensomhed afbrydes pludselig, da jeg kommer tæt ind paa to Damer og to Herrer, som langsomt vandrer foran mig paa Ski. Snart blev de staaende; snart stod jeg; men vi kom ikke forbi hverandre. Tilslut indbildte jeg mig, at jeg en

Gang før i mit Liv havde seet et Par af Følgeten meget slank, høivoxen Herre og en sirlig Brunette. Jeg var nu kommet foran dem, og de fulgte efter mig. Damerne satte sig i en liden Slæde, som var forspændt en tyk, godmodig Hest, og kjørte videre opover, fulgt af en af sine Ledsagere. Jeg saa, hvorledes et Par Spadserende greb efter Luerne, og da det lille Følge gled forbi mig, gjenkjendte jeg den slanke, høie Herre og den sirlige Brunette. Det var Kongen og Dronningen. Kongen slog strax ind paa en anden Vei og begav sig alene opover Stigningen mellem Granerne. Jeg hørte hvorledes han lo, da Dronningen raabte noget efter ham, og jeg mindedes, at en gal Mand et Par Dage i Forveien havde sendt nogle faa uskadelige Skud mod det kongelige Slot.

Langsamt og møisommelig vandrede jeg videre gjennem den dybe Sne, kom til det eiendommelige Turisthotel, hvil Indre er henrivende smykket af Kunstnerhaand, og betragtede den slanke Stenpyramide, som under to gyldne Kroner bærer Navnene paa den afdøde Kong Oscar og vor Keiser til Minde om deres Ophold her den 2den Juli 1890. Herfra fører den prægtige Keiser Wilhelmsvei videre forbi Wilhelmshøi og opover til den store Voxenkollen Sanatorium.

Og heraabenhængede Naturen sig i hele sin vinterlige Skjønhed. Tilhøire og venstre laa de bølgende Aasrygge, tæt bedækket med Furuskog, nedsneet, ubevægelig. Dybt dernede ved Foden af Aaserne laa Christiania, hvidt og stille,

med sine Taarne og Kirker, med sine Villaer, sine gamle Gader og trange Smug og sin brede Havn. Og saa Fjorden med sine Halvøer, Smaaører og Bugter, indesluttet af de mørke Kyster. Overalt strakte Furuerne sig nedefter og opefter, som om kjæmpestore Tepper of sort Fløj var bredt udover.

Og et sælsomt Lys laa over det Hele. Eftermiddagssolen trængte mørkommelig igennom Skydækket, og en underlig Stilhed raadede fjernt og nær en tungt aandende, nordisk Ro. Aaserne mindede om de vakreste Dele af Thüringen, og Fjorden om enkelte Partier af Schweiz. Og alligevel er det ganske anderledes. Det er en Skjønhed ganske for sig selv; en Sang med egen Melodi, saa stille og indtrængende; med et Pust af Tungsind og Farveglæde tillige; en Blanding af dristig Klarhed og bløde Tusmørketoner. Det er, som om Skibene kommer glidende ind paa Havnen fra en anden, uendelig fjern Verden, som om Menneskene her levede for en meget mere bevægelig og fordringsfri Lykke, en Lykke, som de kun kan finde i sit Hjem.

Jeg forestillede mig, hvad Vaaren og Sommeren vel vilde gjøre ud af dette lille Stykke Jord, naar Solen skinner varm og gylden, og naar de kommer, de lange, brogede Dage uden Nætter. Da har Christiania sin Sæson. Saa drager Fremmedskarerne ind i Byen og finder, at man her i Landet spiser en god og rigelig Frokost, at Folk er noget stille, at selve Byen ikke har altfor meget at byde paa, men at Omegnen er saare vakker og original.

Tilbageturen var endnu besværligere end Opturen, for jeg sank nu knædybt i Sneen. Men rundt omkring mig var det

pludselig blevet livligt. Med muntre Tilraab kom de foran mig og bag mig susende paa Ski nedover Bakkerne og mellem Traerne. Undertiden fik man Øie paa billedekonne Skikkeler, høie og kraftige, behændige og rolige og straalende fornøjet, selv om det en Gang imellem gik paa Hovedet i Sneen. Damer og Herrer, enkeltvis og to, tre i Følge skjød forbi mig paa sine Kjelker i fuld Fart nedover mod Dalen. Tæt tilpakkede Fodgjængere, udrustet som Polfarere, stampede opover eller nedover. De mageligere anlagte Sportsfolk lod sig trække af en lidet Hest, og blandt alle disse gaaende og kjørende Mennesker herskede der en jevn, stilfærdig Munterhed; man hilsede og vinkede til hverandre, rolig, uden Larm, uden Hast. Saaledes er Livet her.

Det begyndte at mørknes, da jeg naaede Byen og bøiede ind i Christianias vakre Hovedgade, Karl Johansgade. Øverst oppe staar det enkle, næsten nøgterne kongelige Slot; længere nede ligger Nationaltheatret, Universitetsbygningerne og Storthingsbygningen. Her mødes "man", i Aftentimerne. Studenterne, Krigsskoleleverne og den øvrige "Jeunesse dorée", omsværmer da den talrige unge Kvindelighed, som ogsaa heroppe meget godt ved hvortil de har sine Øine.

Morgenbladet, 7. april 1908

TROLDENE PAA TRYVANDSHØIDEN

Det 800 meter høie fjeld var skuepladsen for Peer Gynts eventyr.

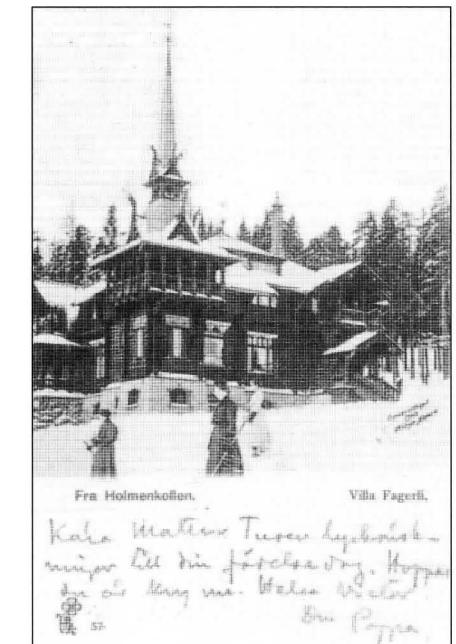
Vi gjenga for nogen dage siden et utdrag av det første brev den journalist, som fulgte med de franske bilister hit op, sendte sit blad om snestormen paa Bergensbanen. I det siste nummer av "Petit Parisien" vi har mottatt, finder vi et andet brev fra ham, hvorav vi ogsaa gjengir nogen linjer.

Efter at ha skildret den ekstraordinære vinter med dens snemangel, fortæller han, at da sneen ikke vilde komme til "os i Kristiania, maatte vi reise op til den og igaar drog da vor karavane op til Tryvandshøiden (uttales Trivandsen) som er et 800 meter høit fjeld, like ved byen, hvor efter sagnet skal ha bodd de trolde og dverge som det er tale om i "Peer Gynt", som nu opføres paa Theatre Mogador i Paris. Tryvandshøiden er ikke nu længer hjem for trolde og underjordiske, men paa dens top er reist en af de kraftigste traadløse telegrafstationer i hele verden. Kontrasten mellem det smukke gamle sagn og en af den moderne tekniks mest vidunderlige opfindelser, er af en betagende virkning og undlater ikke at gjøre et sterkt indtryk paa tilskueren, selv mot hans vilje". I begeistedre uttryk skildrer han saa videre Nordmarkens herligheter og fortsætter han, "det er i dette eventyrland at man nu bare finder spor efter de norske skiløpere og vore biler".

Hele korrespondansen er holdt i de venligste uttryk om vort land og han er meget begeistret over den mottagelse

franskmandene har faat, baade av befolkningen, som langs veiene hvor snebilerne kjørte, hadde samlet sig og ropte "Leve Frankrike" og av autoriteterne, som paa alle maater hjalp dem tilrette under opholdet her. -Bortset fra de smaa overdrivelser og feiltagelser som vor franske kollega gjør sig skyldig i, har han alt i alt git sit blad, som er Frankrikes største, et baade sympatisk og korrekt billede af forholdene her.

Tidens Tegn, 21. februar 1923

Fra Holmenkollen. Villa Fagerli.
Kala Hatten Tysen hyldeste
minen til din førtid og. Hoppet
du en gang var. Helsen Vælt
Du Pappa.

HOLMENKOLLEN

"Hamburger Nachrichten" for sidste Søndag indeholder en Føljeton om Holmenkollen, fuld af Begeistring over det vakre Sted og det muntre Vinterliv deroppe. Selve Navnet Holmenkollen klinger ganske anderledes oprindeligt og nordisk end Christiania med sine tre spidse i'er og sit to Gange gjentagne Æselskrig ia—ia! Causøren tager her i Udgangspunkt for en Række Bemærkninger om Byen, der ikke er fuldt saa smigrende som de, han vier dens Omegn. Føljetonen slutter med følgende Ord:

Om faa Aar har den norske Skisport erobret Verden, saa langt den kan opvise Fjeld og Sne. Men Holmenkollen er Skisportens Udgangspunkt og Helligdom. Det vil om kort Tid vise sig paany, naar den norske Skiuge her har samlet Verdens bedste Skiløbere — deriblandt denne gang ogsaa flere Tyskere og Schweizere — til munter Kappestrid.

Morgenbladet, 20. febr. 1907

Kristiania og omegn i utklipp
Utg av A. Lochmann -
sjef for "Norske Argus". Kristiania 1924

VINDEREN

"Indtil 1890 og endda senere vare der her for akende og sportsfolk, som kom opover utenfor netop søndagsmiddager - den reneste, skjæreste landsidyl. Der var ingen anden huser end Borgen, Grimmelund, Riis og Gaustad som de nærmeste nabogaarder at skue, og paa toppen av bakkeknækken, der bækken under veibroen sætter utover en liten durende foss, skuet man ganske vidt og fritt omkring over fruktbare marker om sommeren, og tindrende urørt sne om vinteren, med enkelte diskrete skispør her og der iblandt. Nu er alt saa ganske annerledes." Fra Folkebladet nr. 9/1917.

Kong Haakon 7. på aketur. Fra Ulvestad: Holmenkollen på postkort

OMVISNING I OSLO RÅDHUS

VED ØYVIND GAKUSTAD

Tirsdag 27. oktober 1998 hadde Vinderen Historielag omvisning i Oslo Rådhus for sine medlemmer. Vår omviser var Oslos ordfører, Per Ditlev-Simonsen, som på en generøs og elskverdig måte geleidet oss gjennom flere av de praktfulle salene i Rådhuset. Kl. 1800 presis ble 60 medlemmer av historielaget vel mottatt i festgalleriet av den meget historieinteresserte ordfører. I velkomsttalen unnløft han ikke å nevne at han var medlem av Vinderen Historielag og ivrig leser av vårt medlemsblad. Etter en kort innføring i Oslo bys historie fortalte ordføreren om selve Rådhuset. Eksteriørmessig har Rådhuset et svært modernistisk og funksjonalistisk uttrykk. I interiøret har arkitekten, Arnstein Arneberg, forsøkt å gjenskape noe av renessansepalassets stilpreg og romfølelse. Mange av salene har en svært så luftig takhøyde med en klar og rettlinjet arkitektonisk utforming. I salene er det i hovedsak brukt norske materialer, og den kunstneriske utsmykning er utført av norske kunstnere.

Ved siden av festgalleriet finner vi Munchrommet med ett av Munchs store malerier på hovedveggen. I Vestre Galleri beundret vi Per Kroghs enorme fresker som viser mangfoldigheten i norsk by- og landliv med en klar og enkel symbolikk. Vi fikk se Aage Storsteins bilder i rommet ved siden av Bystyresalen og som viser de franske frihetsideenes vandring fra Frankrike til Eidsvoll. Derfra

gikk vi gjennom en lang korridor som er fylt med utstillingsmonstre som viser en lang rekke av de gaver som Oslo By mottok i forbindelse med feiringen av sitt 900-årsjubileum i 1950. I Rådhusets mektige sal i sentrum av bygningsmassen fortalte ordføreren om Henrik Sørensens store veggmaleri som ruver over balustraden. Dette maleriet er ett av verdens største malerier. På vestveggen i denne salen har Alf Rolfsen gitt en klar og realistisk tidskronologisk presentasjon av krigsårene fra 1940-45. På østveggen finner vi Oslos skytshelgen, St. Hallvard. St. Hallvard sitter her med kvernstenen og pilene i hånden, og i forgrunnen ligger den forfulgte kvinnen som han forsøkte å redde.

Ordfører Per Ditlev-Simonsen var en utmerket guide som krydret sin fremstilling med humørfylte innslag. Medlemmene satte stor pris på hans generøse innstilling, og Vinderen Historielag takker hermed for en strålende aften.

**En liten sang
ved innvielsen av**

Roll & Ihlens forskole

Mandag den 9de februar 1931

Mel.: Vet du, vet du hvad jeg så

Alle barna vil idag synge litt for skolen.
Alt omkring oss og vi selv Skinner jo som solen.
Gamle skolen bytter vi
Gode minder flytter vi
Hit til åpningsfesten -
Skolens bursda' næsten!

Nye klasser skal vi få-
rød' og gul' og grønne.
Varmt og koldt vann, lys og sol, prima kan du skjonne.
Gulvene er av parkett,
Veggene er beiset lett.
Renset luften piler
Gjennem to ventiler.

Slik en skole som vi får - den blir nok i stilten.
Ingen "frokner" - hvor de går - er som Roll & Ihlen.
Hus vi får til "spark" og ski
Og vi skal nok flinke bli!
Våre lekser lære,
Gjøre skolen ære.

Et hurra for skolen vår, fra oss gutter, jenter.
Her blir festlig skolegang, tenk hva godt oss venter!
Måtte denne gledes dag
Viet inn ved norske flagg,
Rike frukter bære
Og velsignet være!

Senior

ÅRSmelding 1998

Vinderen Historielag har i 1998 fortsatt sin linje fra foregående år. Vi har hatt som målsetning å lage medlemsblad med stoff fra bydelen som kunne vekke interesse. Holmenkollbanens 100-års jubileum var hovedsaken i vårt annet nummer med 8 sider med fargebilder.

I løpet av året ble det avviklet fem arrangement. I tillegg kommer en guidet tur i Rådhuset etter invitasjon fra ordføreren. Laget har fått god økonomisk støtte - gaver fra medlemmer, støtte fra Eckbos Legater og Vinderen Bydelsforvaltning. Medlemstallet pr. 31.12.1998 var 916, en økning på 108 fra i fjor. Vi har fortsatt vårt samarbeid med kulturavdelingen i Vinderen Bydelsforvaltning blant annet med å lage et kulturminnekart fra bydelen.

Historielagets årsmøte ble holdt 31. mars på Holmenkollen Restaurant. Ved valgene ble Øyvind Gaukstad og Finn Holden gjenvaletg for 2 år. Anne Lise Fossum og Siri Ytrehus ønsket ikke gjenvaletg. Som nye medlemmer ble valgt Else Astrup og Gunnar Sandsbraaten. Som ny revisor ble valgt Bjarne Mjaaland. Som nytt medlem av valgkomiteen til erstatning for Bjarne Mjaaland ble valgt Karen Margrethe Sødring. Etter årsmøtet fortalte journalist Knut A. Nilsen fra boken "Nordmarkstrikk - Holmenkollbanen 100 år". Årsmøtet ble avsluttet med en enkel servering for de fremmøtte. Ca. 100 mennesker deltok på møtet.

16. og 17. juni arrangerte historielaget en trikkesetur med to av de gamle teak-

vognene på Holmenkollbanen. Divisjonsdirektør ved Oslo Sporveier, Rolf Gillebo, var guide på begge turene. 130 medlemmer deltok.

29. august deltok historielaget med egen stand på Vinderen Bydelsdag. Kulturminnekartet ble levert den dagen. Det var et stort pluss å kunne dele det ut til alle interesserte.

Også i år deltok vi på den europeiske kulturminnedagen. Søndag 13. september inviterte vi medlemmene til et foredrag om Akerdrakten med demonstrasjon på Midtstuen skole. Daglig leder av Veveriet på Norsk Folkemuseum, Anette Solberg Andresen og hennes medhjelpere laget en fin forestilling. Nedfall av en kjøreledning på Holmenkollbanen og et utrolig grisevær gjorde nok sitt til antallet fremmøtte bare var vel 30.

Julemøtet ble i år som ifjor arrangert i kjellerstuen i Holmenkollen kapell 1. desember. Vår redaktør holdt et uhyre interessant foredrag om bosetning og gårder i bydelen. Senere stilte rektor Jan Høeg spørsmål om noen visste om det var fanger i vårt distrikt under okkupasjonen, han nevnte særlig strøket ved Gulleråsen. Ca. 120 mennesker deltok på møtet.

I 1998 er det holdt 8 styremøter. Det er trykket 4 medlemsblad. Historielaget har deltatt i 2 kontaktmøter som Fellesrådet for historielagene arrangerer. Historielaget har vært representert i Vinderen Bydelutvalgs komite for Oslos 1000 års jubileum. Smia ble åpnet 1. oktober 1998. Smiekomiteen fortsetter imidlertid sitt

arbeid, nå med retningslinjer for driften.
Historielaget arbeider med et kart over
skihytter og hopbakker i nærområdet.
Styret er fortsatt opptatt av den gamle

husmannsplassen Holtet på Slemdal.
Voksenlia 27. januar 1999
Anne-Wenche Ore
leder

VALGKOMITÉEN

Til Årsmøtet i Vinderen Historielag
Oslo, den 9. februar 1999

Styret har det siste året bestått av:

Leder:	Anne-Wenche Ore, som står på valg
Nestleder:	Arild Holland, som står på valg
Sekretær/kasserer:	Per Henrik Bache, som står på valg
Redaktør:	Finn Holden, er valgt frem til 2000
Styremedlem:	Else Astrup, er valgt frem til 2000
"	Evelyn Borchsenius, som står på valg
"	Øyvind Gaukstad, er valgt frem til 2000
"	Ole Krohn, som står på valg.
"	Gunnar Sandsbraaten, er valgt frem til 2000

Valgkomitéen har med glede registrert det arbeid styret har gjort også i dette forløpne år. Komitéen vil derfor foreslå at de styremedlemmer som har sagt seg villig til å fortsette, får anledning til å gå på en ny periode.

Som vist over, står Finn Holden, Else Astrup, Øyvind Gaukstad og Gunnar Sandsbraaten ikke på valg.

Valgkomitéen vil derfor foreslå at Anne-Wenche Ore, Per Henrik Bache, Evelyn Borchsenius, Arild Holland og Ole Krohn blir gjenvalgt for 2 nye år,

Valgkomitéen foreslår Tore Holst gjenvalgt som revisor for 2 nye år.

Vår andre revisor Bjarne Mjaaland står ikke på valg i år.

Valgkomitéen er villig til å fortsette.

Solfrid Langmark
sign

Rolf Johnsen
sign

Karen Margrethe Sødring
sign

VINDEREN HISTORIELAG	ÅRSREGNSKAP		BUDSJETT	
	1997	1998	1998	1999
Medlemmer per 31.12	804	916	900?	1000?

RESULTATREGNSKAP

INNTEKTER:				
KONTINGERTER	79,600	92,700	88,000	96,000
GAVER ¹⁾	22,708	25,470	proj. 50,000	50,000
UBENYTTET KULTURMIDLER		30,000		
SALGSINNTEKTER	3,125	3,100	3,000	4,000
RENTEINNTEKTER	3,644	5,182	4,000	5,000
SUM INNTEKTER	109,077	156,452	145,000	155,000

UTGIFTER:

MEDLEMSBLADET ²⁾	45,898	98,989	60,000	80,000
MØTEUTGIFTER	17,579	8,972	20,000	15,000
FOTO OG BILDER	2,846	6,714	5,000	5,000
PORTO	9,935	16,584	15,000	20,000
KONTORUTGIFTER	9,299	11,961	15,000	15,000
DIVERSE UTGIFTER ¹⁾	1,877	2,216	proj. 55,000	40,000
KULTURMIDLER ¹⁾		30,000		
SUM UTGIFTER	87,453	175,436	170,000	175,000

ÅRETS RESULTAT

21,624	-18,984	-25,000	-20,000
--------	---------	---------	---------

BALANSE PER 31.12:

EIENDELER:				
KASSE	390	3,074		
BANK og FOND	111,370	122,390		
POSTBANKEN	14,285	11,597		
SUM EIENDELER	126,045	137,061		

GJELD OG EGENKAPITAL:

UBENYTTETE KULTURMIDLER	0	30,000	¹⁾
FRI EGENKAPITAL	104,421	126,045	
ÅRETS RESULTAT	21,624	-18,984	
SUM GJELD OG EGENKAP.	126,045	137,061	

Vinderen 5. februar 1999
Per Henrik Bache
sekretær / kasserer
sign.

Årsregnskapet 1998 er revidert og funnet i orden den 10. februar 1999

Tore Holst
sign.
Bjarne Mjaaland
sign.

¹⁾ Budsjett for 98 inkluderte kulturmider på kr 30.000. Disse er mottatt og avsatt i balansen da prosjektene ikke er kommet til utførelse i 1998.
Budsjettet for 1999 inkluderer samme kr 30.000 som inntekt.

²⁾ Styret har i løpet av 1998 vedtatt å bruke mer penger til medlemsbladet enn budsjettet.

MATTRADISJONER FRA AKERSHUS

VED FINN HOLDEN

Det strømmer ut kokebøker på løpende bånd fra norske forlag, slik at Aftenposten like før jul meldte at markedet var mettet. Alle de store norske kjøkkensjefer har kommet ut med minst en kokebok.

"Mattradisjoner fra Akershus" skiller seg på flere måter ut fra den tradisjonelle kokebok. Stoffet er samlet inn av medlemmer av Akershus Bondekvinnelag 1996-1998 under redaksjon av Mona Cappelen, Eva Haug og Elin Bjørge Løken. Kokeboka har ikke bilder av de forskjellige matrettene, men enkle tegninger av landsens liv. Viktigere er det at boka inneholder viktig kulturhistorie, ikke bare mattradisjoner, den forteller også om dagligliv på bondegården for 100-150 år siden. Dette er verdifullt.

Innholdet er inndelt, ikke som en kokebok etter matrettene og råstoffene, men etter tradisjoner. Etter kapitler om jordbrukskommunene i Akershus og landbruket i fylket kommer kulturhistorien inn, kapittel for kapittel: Hvordan maten ble skaffet, tillaget og oppbevart, Måltidene, Selskapsmat, Matskikker gjennom året, Fra vugge til grav, Noen enkelpersoner, Opplæring i husstell, Mat under andre verdenskrig.

Forfatterne forteller om korndyrking og sulteföring av kyrne om vinteren, import av fjørskrætere fra Sveits (som ga opphav til yrkestittelen sveitser), seterdrift og tømmerkjøring. Alle vi eldre husker jo tømmerkjøringen i Marka med hest. Ett sted protesterer jeg sterkt: "Før

traktoren kom, ble potetfårene pløyd opp med en ard trukket av hest. Arden var en lett plog uten veltefjøl." (s. 26). Jeg har tilbrakt hver sommerferie som gutt på en hytte tett ved en bondegård i Telemark og husker godt hvordan hesten drog plogen og skapte fine, rette veltede plogfårer. Skjedde dette på små gårder i Telemark i 30-årene, skjedde det nok også i Akershus.

Et fast tema som går gjennom boka, er hvordan maten skulle oppbevares i en tid uten kjøleskap og frysebokser. Is ble skåret av småvann og oppdemmede isdammer, lagret i sagflis i spesielle ishus til Oslofjorden ble isfri og isen kunne eksporteres til England eller Kontinentet.

Delkapitlet om Råvarer og tillaging behandler de enkelte råstoffene og det tungvinte arbeidet med flatbrød- og lefsebaking med bakstekone som gjerne arbeidet fra 6 om morgenen til 8-9 om kvelden. Brødene skulle stekes i bakerovnen, hvor det kunne gå med 30 kg ved for å få ovnen passe varm. Brød ble bakt en dag i uka, og gjerne 30 brød i slengen. (Det samme opplevde jeg i et privatthus i Luxor der husmoren hadde bakt ukas brødbeholdning av runde, litt flate brød som jeg kjente igjen fra Telemark, og de lå til kjøling på steinheller rundt i huset.)

I en bred marg står meloppskrifter fra hele fylket, på bygggrynsgrøt, vassgraut, potetflatbrød og -lomper, surbrød, rugbrød, kavringer, vafler og ulike kaker.

Delkapitlet om Slakting av gris er en glimrende demonstrasjon av utviklingen innenfor husholdningen i løpet av de

siste 100 år. Det første inntrykket er hvor gjennomtenkt og planlagt alt den gang måtte være. Saltebalje, trau, syltepresse, slever og fjøler skulle vaskes godt og bakterierenses. Slakteren kom i grålyssningen, alt skulle behandles raskt, kjøtt, innmat og blod skulle behandles med en gang, og tarmene renses til pølseskinn. Fettet kunne brukes til smøring av sko og fettlærstøvler og til kokking av såpe. I marginen står det oppskrifter på blodklubb og blodpølse, medisterkaker, sylte og svinemage, osv. osv. Jeg husker "hermetiseringen" av kjøttkaker på Norgesglass og Løveglass.

Så kommer omtalen av grønnsaker og bær, igjen er oppbevaringen et hovedpoeng: "Et lag med tyttebær øverst i krukka gjorde at syltetøy av hagebær holdt seg bedre".

I kapitlet om Selskapsmat fremheves igjen planleggingen lang tid i forveien. Men ved begravelser var det verre. Da hadde husmoren kort tid på seg, og naboene medbrakte matkorger. På ett punkt var man imidlertid forberedt. Den døde skulle ligge pent kledd i kisten, og pentøy til de eldste i familien lå ferdig i dragkisten.

Fødselen ble planlagt i lang tid med tøyvask, skifting av halm i madrassene, baking av småkaker til kaffevisittene etter fødselen. Den nyfødte ble "kjervet" i et halvt år, både fordi det var trekk og kaldt i huset, og for å forhindre at barnet skulle bli hjulbent.

Ved begravelser var det en fast grannekone som ble engasjert til å stå for gravølet. Folk samlet seg på gården til frokost hos den dødes familie, og fulgte kisten derfra til kirken. Den døde ble kjørt til kirken med en svart hest. Etter

jordfestelsen dro folk tilbake til hjemmet til middag, kaffe og kaker.

Boka inneholder tradisjoner i matlaging og dagligliv i det som i dag utgjør Akershus fylke, med andre ord, Aker herred er ikke med. På den andre siden, avstandene i fylket var så små, flyttingen så stor gjennom tjenestejenter, sveitser og gjennom ekteskap at de tradisjonene som står i boka, helt sikkert også har gjeldt for gårdene i Aker herred.

Dette er fin lokalhistorie, også om vårt område.

Tomatpuré

Bruk friske, men gjerne mindre pene tomater. Skjær dem i båter og kok uten vann til alt er mørkt. Noen pepperkorn kan koke med om en vil ha litt sterke smak. Mos massen gjennom en sikt og kok den over svak varme til den blir passe tykk. Smak til med salt. Ha tomatpuren på små glass eller flasker og hermetiser ved 100°C i 15 minutter.

Æblekage fra ca. 1750

Skjær æbler som til æblegrød. En pakket fuld tallerken. Syv egg, tre pøgle fløde sød. Kanel og sukker til behag. Det slåes i skum med fløden vel. Hav deri litt hvedemel. Når massen passer tykk mon blive, kan deri haves æbleskive! Kom det i form, og steg din kage. En time god. Den vil deg smage!

Tre pøgle svarer til ca. 3/4 l. Bruk middels til svak varme. Deilig til dessert eller kaffe.

TORILL THORSTAD HAUGER: MÅNE OVER EIKABERG

VED FINN HOLDEN

Årtiers arkeologisk graving i middelalderbyen Oslo har båret mange frukter. Vi kan nå se hvordan sentrum i byen har vært med kirker, gårder og gater, kongsgård og havneanlegg. Byens historie er blitt forlenget bakover fra Harald Hårdråde rundt 1050 til tusenårskiftet.

Som ung arkeologisk student var Torill Thorstad Hauger med på utgravingen. Senere følte hun ansvar for å bevare middelalderbyen for framtiden og var med på å stifte Interesseforeningen Oslos Middelalder. I årets roman fra middelalderbyen forteller hun hvordan ruinene i det gamle Oslo gir henne opplevelse av mennesker som har arbeidet, elsket, lidd og dødd mellom de husene og stretene arkeologene graver fram.

I slutten av romanen forklarer Torill Thorstad Hauger dette: "En gang levende mennesker som vandret rundt i middelalderbyen. Mennesker med livsglede og dødsangst, med både dype og lettcente tanker, med latter og sorg i sinnet. Hvorfor skulle hun som arkeolog bry seg med alt dette? Hvorfor var hun slik når alle andre klarte å vurdere dette bare som strengt vitenskapelig arbeid?"

Sitatet antyder romanens disposisjon. En ung kvinnelig arkeolog finner under utgraving i Gamlebyen i 1971 et kvinneskelett gravlagt på Clemenskirkegården. Denne scenen er avbildet på omslaget til boka. Andre arkeologer finner samtidig tre mannsskjeletter, det ene med et lårben splintret av et prosjektil

fra et kraftig armbrøst. De to andre skjelettene var av menn i 40- og i 60-årene med et rolig liv bak seg. Ellers fant arkeologene på utgravningsfeltet rester av en handelsgård med potteskår, kammer, ringnåler, dekorerte metallbeslag og masser av benrester og lærbitter fra et skomakerverksted.

De fire menneskene begynte å leve for Torill Thorstad Hauger, og en dag løftet hun pennen for å skrive. Synsvinkelen er helt klar; hvert kapittel er sett gjennom en bestemt person, henholdsvis kvinnen og de tre mennene. Handlingen foregår gjennom ca. 15 år på slutten av 1200-tallet, en urolig tid der Alv Erlingsson angriper og brenner Oslo i 1287.

I en spennende framstilling føres leserne rundt i Gamlebyen på 1200-tallet med dagliglivet på gården og i handelshuset, på gaten og på havnen, i kamp så vel som i bryllup. Forfatteren bygger på sine rike kunnskaper om middelalderen og det gamle Oslo. Sunniva i romanen er, som forfatteren selv, levende opptatt av skriftens og bøkenes hemmelighet, først analfabetens undring over de vakre bokstavene og bildene, senere den lesekyndiges glede over tekstens hemmeligheter. Boka er lettles og spennende, språket er fargerikt; men jeg kunne nok ha ønsket meg noen hundre kommaer spredt ut i teksten.

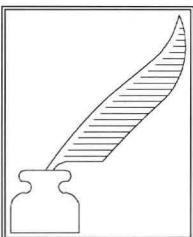
Leseren vet mer om livet i det gamle Oslo etter lesningen; hvis hun attpå til leser Schias bok om Oslo innerst i Viken, vet hun enda mer. Måne over Eikaberg anbefales.

HVOR ER DETTE?

Foto: Finn Holden

SEKRETÆRENS HJØRNE

Det har vært en fin vekst i laget vårt siden sist den 23. oktober. Vi har fått 42 nye medlemmer som vi ønsker velkommen til oss. Vi er per 15. februar blitt 922 medlemmer i laget etter at 9 medlemmer er stroket av ulike grunner i samme periode.

Av regnskapet vil dere se at vi har en sunn økonomi med betydelig tilskudd til laget i form av gaver som mange har gitt oss. Vi tolker gavene som et tegn på at våre medlemmer er meget fornøyde med det blad som vår redaktør setter sammen hver tredje måned.

I år fikk vi gaver fra 87 medlemmer og håper at det vil øke betraktelig slik at det blir mulig å holde kontingensten fortsatt på kr 100,- også i året 2000 slik at absolutt alle har evne til å betale sin skjerv til laget vårt. Vi er blitt et av de 10 største historielagene i Norge som nå har ca 550 lag med over 100,000 medlemmer.

Selvkontroll av din årskontingent 1999:

Vedlagt vil du finne en giroblankett som vi venter at du snarest betaler kontingensten for 1999 på kr 100,-

Unntatt er alle de medlemmer som allerede har betalt for 1999. Det er ingen ting i veien for, om du også ønsker å betale for flere år om gangen. Det var også flere som i fjor ønsket å støtte laget vårt med en ekstra gave.

Hvis du er tvil om hva du har betalt før, kan du lese dette av adresselappen din.

Koden betyr :

- 7 = betalt for 1997
- 8 = betalt for 1998
- 9 = betalt for 1999
- 0 = betalt for 2000

G-g = har mottatt bladet som gave hittil, bør se å bli medlem for kun kr 100,- per år?

890+5H = har betalt kontingent for 1998, 1999 og 2000 og gitt kr 500,- i gave.

Hvis du synes at dette er vanskelig, eller om du finner ut at sekretæren har gjort en feil i registreringen, er det bare hyggelig om du ringer på telefon 22 50 70 83 eller sender epost til: pbache@online.no. Andre feil kan du selvfølgelig kommentere når du sender inn kontingensten din.

Vårt dataanlegg styrer utkjøringen av adresselappene og vil for neste blad bare skrive ut de som har fått et 9 tall over navnet som betyr betalt for 1999. Du unngår stopp i bladleveringen ved betaling før årsmøtet 22. mars.

...forts...

STYRET I VINDEREN HISTORIELAG 1998-99

Leder:	Anne-Wenche Ore, Jerpefaret 14, 0393 Oslo,	22 142758
Nestleder:	Arild Holland, Bjørnvn. 125, 0387 Oslo,	22 145997
Sekretær/kasserer:	Per Henrik Bache, Skøyen terr. 2, 0276 Oslo,	22 50 70 83
Redaktør:	Finn Holden, Apalvn. 4, 0369 Oslo,	22 699145
Styremedlem:	Else M. Astrup, Jegervn. 9, 0386 Oslo,	22 142745
"	Evelyn Borchsenius, Melkevn. 43, 0386 Oslo,	22 146422
"	Øyvind Gaukstad, Haakon d godes vei 10, 0373 Oslo,	22 143776
"	Ole Krohn, Lille Borgen vei 7, 0373 Oslo,	22 147334
"	Gunnar Sandsbraaten, Svartrostvnl. 11C, 0393 Oslo,	22 149112

Historielaget har til formål å vekke interesse og skape forståelse for vår bydels historie. Det er viktig å ta vare på gamle minner i vårt nærmiljø som en kulturarv vi ønsker å gi videre.

Laget arrangerer medlemsmøter og gir ut et medlemsblad som kommer ut fire ganger i året. Laget ønsker å arbeide aktivt for å verne og merke forninner og alle slags kulturminner i vår bydel.

Vi vil gjerne nå flest mulig av bydelens beboere og ønsker at de støtter laget med medlemskap eller deltar i vår virksomhet. Er du interessert i vårt arbeid, kan du ta kontakt med Per Henrik Bache, tlf. 22 50 70 83, eller pbache@online.no.

...forts. Sekretærens hjørne:

For de som ikke har lest våre tidligere 28 blader fra 1992-98, kan disse kjøpes ved henvendelse til sekretæren. Register over tidligere artikler finner du i nr 27 og på våre internetsider.

Hvis du har gitt bort det siste nr. av bladet, kan du få kjøpt et nytt i Vinderen Interbok som er så hyggelige å hjelpe oss med det.

Kom med ideer til andre arrangementer du ønsker i historielagets regi.

Egne vervegiroer er lagt ut på Vinderen postkontor på bordet til høyre. Ikke medlemmer kan melde seg inn i historielaget ved å betale årskontingent på kr 100,- og/eller gi en gave på vår girokonto 0825-0409339.

Per Henrik Bache